

Г. І. Гримашевич,
кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри української мови та методики її навчання
(Житомирський державний університет імені Івана Франка),
h_hrymashevych@ukr.net
ORCID: [0000-0003-3225-0031](https://orcid.org/0000-0003-3225-0031)

ВІДОБРАЖЕННЯ МОВНОГО ТА КУЛЬТУРНОГО БУТТЯ ПОЛІЩУКІВ КРИЗЬ ПРИЗМУ ДІАЛЕКТНОГО ТЕКСТУ

У статті узагальнено погляди вчених на евристичну цінність діалектних текстів як надійного джерела для діалектологічних студій з огляду на системне представлення в них говіркових рис на різних мовних рівнях; відзначено важливість зразків говіркового зв'язного мовлення насамперед для дослідження лінгвальних особливостей ареалів українського діалектного континууму. Водночас акцентовано увагу на значенні діалектних текстів для досліджень у царині інших гуманітарних наук, для вивчення ментальності говірконосіїв, їхньої матеріальної та духовної культури. На матеріалі діалектних текстів, опублікованих у виданні «Єдність у різноманітності. Поліщуки» (2018), зафіксованих автором протягом десятків років у середньополіських говірках Житомирської області, зібраних у досліджуваному ареалі студентами філологічних спеціальностей під час діалектологічної практики впродовж останніх років, проаналізовано мовне буття поліщуків, яке відображено передовсім у сприйманні й усвідомленні самого себе як представника окремої говірки, котрий на власне мовному рівні відрізняється від жителів інших сусідніх населених пунктів, а також у збереженні на досліджуваній території низки діалектних фонетичних особливостей у царині вокалізму й консонантизму та виразних говіркових морфологічних рис, які підтверджують архаїку зазначеного ареалу. Репрезентантами культурного життя поліщуків є тексти про їхню матеріальну культуру, зокрема про побут, промисли, господарювання, вирощування сільськогосподарських культур, збирання врожаю тощо. Духовна культура жителів Середнього Полісся відображена в текстах про обрядовість поліщуків, насамперед про весільний обряд, у записах про вірування, традиції, звичаї, які засвідчують тяглість у часі й збереження нині, водночас зазнаючи динаміки, зумовленої переважно екстралінгвальними чинниками.

Ключові слова: діалектний текст, середньополіські говірки, поліщуки, мовне буття, культурне буття, діалектні особливості.

Hrymashevych Halyna. Reflection of the linguistic and cultural life of the Polish people in a dialect text.

The article summarizes the views of scientists on the heuristic value of dialect texts as a reliable source for dialectological studies in view of their systematic presentation of speech features at different language levels; first of all the importance of samples of colloquial speech is noted, for the study of linguistic features of the areas of the Ukrainian dialect continuum. At the same time, attention is focused on the importance of dialect texts for research in the area of other humanities, for studying the mentality of native speakers, their material and spiritual culture. The linguistic existence of polishchuks Based on the material of dialect texts published in the publication "Unity in Diversity. Polishchuks" (2018), recorded by the author for dozens of years in the Central Polish dialects of the Zhytomyr region, collected in the studied area by students of philological specialties during dialectological practice in recent years, is analyzed. The existence which is reflected primarily in the perception and awareness of oneself as a representative of a separate dialect, which differs from the inhabitants of other nearby settlements on the actual linguistic level, as well as in the preservation of a number of dialectal phonetic features in the area of vocalism and consonantism in the studied territory and expressive speech morphological features that confirm the archaic nature of the specified area. The representatives of the cultural life of the polishchuks are texts about their material culture, in particular about everyday life, crafts, farming, cultivation of agricultural crops, harvesting, etc. The spiritual culture of the inhabitants of the Middle Polissya is reflected in the texts about the rituals of the polishchuks, primarily about the wedding ceremony, in the records of beliefs, traditions, customs, which testify to durability in time and preservation in the present, at the same time undergoing dynamics caused mainly by extralingual factors.

Keywords: dialect text, idiom of the Middle Polissya, polishchuks, linguistic existence, cultural existence, dialect features.

Пріоритетним напрямом сучасних діалектологічних досліджень є діалектна текстографія, що зумовлено емпіричною цінністю діалектних текстів передовсім як надійного джерела лінгвістичних та лінгвокультурологічних досліджень. Зазначене вище цілком підтверджує той факт, що наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. українські мовознавці видали низку збірників діалектних текстів, які репрезентують практично всі терени українського діалектного континууму (південно-західне наріччя – Н. Глібчук, Н.

Руснак, М. Грицак, І. Жегуц, О. Миголинець, О. Пискач, М. Лесюк, Т. Тищенко, Г. Березовська, І. Гороф'янюк, Т. Ястремська, Л. Хомчак, Н. Хібеба та ін.; північноукраїнське – Г. Аркушин, П. Гриценко, Ю. Бідношия, Л. Дика, Г. Воронич, Л. Москаленко, Л. Пономар (Анісімова), О. Малахівська, С. Гриценко, М. Поістогова, Л. Рябець, В. Мойсієнко, Г. Гримашевич та ін., південно-східне – Г. Мартинова, З. Денисенко, Т. Щербина, А. Таран, Ю. Бідношия, Л. Дика, І. Магрицька, К. Глуховцева, З. Сікорська, В. Лєснова, І. Ніколаєнко та ін.).

Крім важливості діалектних текстів як надійного джерела передовсім для мовознавчих досліджень, а також праць у царині інших гуманітарних наук, необхідність у фіксації говіркового народного мовлення зумовлена ще й швидкоплинністю, змінністю мовної ситуації в різних ареалах українського діалектного континууму під впливом як лінгвальних, так й екстралінгвальних чинників, що спонукає діалектологів до запису цінних мовних і культурних свідчень, репрезентованих у зв'язному говірковому мовленні, які через кілька років можуть бути втрачені безповоротно.

Насамперед зацентруємо увагу на емпіричній цінності діалектних текстів для мовознавчих, зокрема діалектологічних, студій. Ця проблема постійно перебуває в полі зору П. Гриценка, який у низці статей порушував різноаспектні проблеми дослідження й інтерпретації діалектних текстів як важливого інформативного джерела, оскільки записи говіркового зв'язного мовлення мають евристичний потенціал, адже репрезентують реальне буття мови, склад, функції мовних одиниць, динаміку їх форми і змісту [7, с. XV–XVI], у діалектних текстах як різновидах мовного простору виявляється реальне співвідношення структурних елементів говірки, їх синтагматичні зв'язки, квантитативні характеристики [8, с. 9], тому вони є важливим джерелом свідчень для вивчення мови в її просторовому вияві, універсальними щодо структурних рівнів мови [5, с. 115], а лінгвістично орієнтоване записування та вивчення діалектних текстів не підважує їхнього загальнокультурного значення як витворів глибинного народного мовомислення, які особливо цінні акумульованим у них багатим культурним досвідом соціуму у відповідних параметрах хронотому [5, с. 116], адже діалектний текст – простір природної реалізації говіркових явищ, засіб фіксації і збереження важливої для дослідників інформації про реальні процеси, що пронизують діалектне мовлення й говірки як одну з форм існування національної мови [5, с. 119], та й загалом простір вияву діалектних явищ [8]. Саме діалектні тексти дають змогу об'єктивно й вичерпно описати фонетичні, морфологічні,

синтаксичні, лексичні особливості тощо чи іншого говіркового масиву [3, с. 60], є об'єктивним джерелом вивчення різних рівнів мови [18, с. 5–6], зокрема акцентуаційного [11], граматичного [13; 16; 24], лексичного [15; 20], а також надійним джерелом збереження та дослідження говіркових рис [2] і загалом вивчення діалектного мовлення [21], підґрунтям класифікації говірок [18], інформації про генезу й динаміку говірок [14], записи говіркового зв'язного мовлення дають змогу виявити динаміку діалектних явищ з огляду на зміни в самих діалектних ареалах [25], уможливають вивчення ідіолекту говірконосця [3] та його ментальності [4], адже діалектний текст – важлива лінгвокогнітивна одиниця [9], яка має значний потенціал для мовознавчих досліджень [22].

Водночас діалектні тексти – надійне джерело багатоаспектних фольклористичних, етнографічних, культурологічних, історичних досліджень, оскільки в них, крім суто лінгвальної, представлена інформація про матеріальну та духовну культуру різних етнічних груп українців.

Як зазначає П. Гриценко, діалектне мовлення проливає світло на з'ясування багатьох проблем етнографії, фольклористики, вивчення історії та сучасного стану матеріальної й духовної культури [6, с. 3], бо тексти репрезентують позалінгвальну дійсність [23, с. 377], Найяскравіше діалектне мовлення представлено у зв'язному тексті, матеріал із якого можуть «використати не тільки діалектологи, а й соціолінгвісти, фольклористи, етнографи, історики та ін.» [1, с. 3], тому що діалектний текст – важливе джерело багатоаспектних лінгвістичних, етнографічних, культурологічних, історичних досліджень [3, с. 60], надійна джерельна база <...> для етнографії, історії, фольклору, оскільки тексти містять цінні історичні та культурні відомості [22, с. 332], багатовимірне комплексне, самодостатнє джерело з невичерпною інформативністю для багатьох суміжних наук [12, с. 190], з одного боку, джерело збереження відомостей про традиційну культуру, а з другого – форма відображення картини світу мовців [17, с. 286], адже народні говірки вражають обсягами збереженої в них інформації про унікальну культуру, її самодостатність і багатогранність [6, с. 4],

Мета запропонованої розвідки – простежити відображення мовного та культурного буття поліщуків за матеріалами діалектних текстів, представлених у збірнику «Єдність у різноманітності. Поліщуки» [10], а також за власноруч зібраним діалектним матеріалом у середньополіських говірках та студентськими записами говіркового поліського мовлення під час діалектологічної практики.

Передовсім зазначимо, що мовне буття поліщуків репрезентоване як збереженням у їхньому мовленні виразних діалектних рис середньополіських говірок здебільшого в царині фонетики та морфології, а також у сприйнятті й розумінні самими говірконосями відмінностей у їхньому мовленні порівняно навіть із сусідніми говірками. Зокрема, поліщуки за наявності певних відмінностей у вимові окремих звуків чи номінації чітко ідентифікують себе як представника свого населеного пункту: *у нас 'кажут не з'найу / не 'буду / не 'можу / не 'хочу / а у череу'ках на з'найу / на 'буду / на 'можу / на 'хочу* (с. Листвин Коростенського р-ну); *то ў л'іств'і н'ê го'ворат драг'л'ê / а у нас с'е холо'д'еу* (с. Черевки Коростенського р-ну); *у тхор'і н'ê ва'рени'йе 'топтани'йе кар'топл'і назі'вайут ко'м'і / а у нас картоп'л'ана 'каша* (с. Словечно Коростенського р-ну). Наведені приклади засвідчують усвідомлення поліщуками своєї унікальності з огляду на особливості мовлення, хоча найбільше мовне буття жителів Середнього Полісся репрезентують лінгвальні риси, насамперед фонетичні, із-поміж яких:

1) відсутність звука [и], функціонування на його місці різних відповідників – [і], [и^і]: *да і йа за'р'е з йім і ж'і'ву // знена'в'ід'еу 'м'ене с'в'екор / 'м'ене не л'уб'іу так с'в'екор // йа пош'ла коро'в'і до'йт з до'йаркойу // ро'б'іла йа до'йаркойу / пр'і'ду до'дому / 'с'адем в'е'чер'ати / в'дн свар пудн'і'маіе // йа сл'о'зам'і і ўм'і'вайу' [10, с. 96]; на вул'и'ц'ах 'радо'ст'і бу'л'о с'тій'к'и / шо йо'го ж не мож'на рос:ка'зати // с'тій'к'і ў 'кожного ў дво'р'ê бу'ло де'теї // а с'о'годн'і м'і ўже п'ере'ходи'м на та'к'е / шо од'на ду'ша / д'в'ê ду'ш'ê ў 'хат'і // так шо с'ходи'ца ўже // і ха'т'і закр'і'ват / і купо'вати / може / не 'буде ко'му [10, с. 90–91];*

2) наявність звуків так званої неоднорідної артикуляції [ô] та [ê] як на місці етимологічних [о], [е], так і [ê] як рефлексія Ъ, причому ці відповідники функціонують здебільшого в наголошеній позиції, переважно в новому закритому складі, а ятевий рефлекс – й у відкритому, особливо в закінченнях: *йа бу'ла нав'ел'іка // пасла с'в'ін'е // ко'л'і 'кажут / шо ўже 'йêдут 'н'êмці // йа по'к'інула 'тійе с'в'ін'е // і б'е'жу йа на бо'лото д'і'в'іца тїх 'н'êмцоу / о // а 'пот'ім во'ни' п'ойêхал'і / п'ойêхал'і ба'гато / ба'гато п'ойêхал'і / п'ойêхал'і с'елом [10, с. 93]; за'р'е ў 'м'ене ч'ет'в'еро 'д'êтêк // ўс'ê порозйе'жал'іса <...> д'в'ê доч'к'і ў 'д'урч'і ж'і'вут со'б'ê ў квар'т'ір'і // а йа на с'тарос'т' з 'д'êдом ўд'вох оста'ласа у'дома // седи'мо со'б'ê ждем / ко'л'і 'д'êтк'і попр'іе'жайут до 'нас // ў'нучок попр'і'воз'ат до нас // за'р'е ў'нучк'і гл'ади'мо со'б'ê / йак пр'і'везут / а то ї не 'хочут пр'і'в'езти / не 'хочут пр'і'йêхати / пр'і'в'і'тат // і*

хаз'аїство м'і з 'д'ѐдом ше 'держ'імо // д'ѐд ше на ро'боту 'ходить [10, с. 96]; в'е'с'ѐл':е // моло'да 'кл'іче коро'ваїн'іц / 'тр'еба розч'ін'ат' коро'ваї // хр'іш'чена пр'іход'іт' / розч'ін'аїе коро'ваї / і 'м'ѐс'іт' хр'іш'чена // по'тѐм б'е'ре з д'е'ж'і / накла'даїе пола'н'іцї на 'стѐл // т'реба 'с'ѐм жо'нок / шоб во'ни ка'чал'і коро'ваї ру'кам'і / м'йал'і / 'с'ѐм пала'н'іц // по'тѐм йо'го 'ложат' ѱ та'ку бол'шуйу йаку х'ворму / і спо'вайут' 'п'ѐсн'у [10, с. 88]; 3) у північних районах Житомирської області, зокрема в населених пунктах, які межують із білоруськими теренами, голосний [е] має здатність пом'якшувати попередній приголосний, що закономірно зумовило палатальність низки звуків: заспо'ваїем / зоспо'ваїем / погу'л'аїємо та і / та і та'к'е // 'в'есело було / було 'в'есело // хоч і не так 'в'ел'м'і було 'добре / но було 'в'есело йак ко'л'і бу'л'і ма'л'ийе // [10, с. 85]; от тої 'д'ад'ко п'і'тайец м'е'не / от'куда ти' / йа з л'іств'і'на / ч'її ти' / йа ска'заў / по 'нашому / по п'рѐзв'ішчу / кал'у'чок // так і було // вѐн стаў п'і'таца ме'не / а ч'і ти' з'найеш та'ку та'ку / йа гово'ру з'найу / о'то ж бо ї мо'йа с'ѐст'ра // ну ї хара'шо / на'чуї // 'ал'е ѱ те ѱр'емїе м'і'н'ѐ н'е до сна було [10, с. 83];

4) наявність [е] на місці [ѐ] в ненаголошеній позиції: на мо'йої 'памет'і шче йе та'к'е / шо на с'ватан':е т'реба шоб було до п'ет'і хо'роши'х хус'ток / а на в'е'с'ѐл':е т'реба / шоб було 'д'ев'ет' / а то ї бѐл'ш / с'кѐл'кі було род'н'ѐ (с. Черевки Коростенського р-ну);

5) диспалаталізація [р], [с], [т], [ц]: до с'ір пѐр не з'найу / голо'ва 'с'іл'но / че'реп бо'літ / че'реп бо'літ / і моз'г'і бо'л'ат [10, с. 53]; у'ч'іл'іса п'раст'і / т'ей л'он тре'пат / да 'т'ерл'і / да ѱсе / ну ѱсе скла'дал'іса на о'д'ежу / бо 'в'ечк'і д'ер'жал'і / да п'інча'к'і 'ш'іл'і // ѱс'е // пр'іш'лос // т'рошк'і п'ідрѐсла / с'тал'і го'н'іт' м'е'н'е ѱ план [10, с. 70]; ѱже но'га там бо'л'ѐла тог'ди' йѐї / на 'пал'цах хо'д'іла во'на // ну пог'нал'і нас ту'ди' ѱ ту гар'ман'ійу // в оўруч ваз'л'і // н'е доїе'жайа 'оўруча / наго'ранї' с'ело там та'к'е [10, с. 71]; поже'н'іл'іса м'і / с'тало 'ч'етверо д'ет'ей // с'тал'і поже'н'іл'іса // ѱс'е те по'ч'іл'іса т'рох'і те / мо д'ет'ей / а т'е о'нукоў 'майу пїат шук / 'д'ѐвочка 'уч'іц':а мо'йа ок'сана ѱ'нучка в інс'т'і'тут'і ос' // ѱс'ѐ 'ти'йе ѱ ш'колу 'ход'ат // та'ка ж'із' була / з'найете // п'рал'і / да ѱсе ро'б'іл'і сво'їм / ѱсе мѐзо'л'ом / б'рал'і у'частк'і вал'ік'ийе кар'топл'у ко'пат [10, с. 71];

б) відсутність [ф]: йѐк ум'ірайе л'у'д'іна / 'жѐнка / то 'тоже пр'іп'і'найут два хвар'тух'і // ба'рѐман:ийе 'тоже об'ї'зат'ел'но но'с'іл'і хвар'тух // за'ти'кани' хвар'тух

но'с'іл'і на п'раз'н'ік / а до 'печ'і йа'к'і-'н'ебуд' / баз 'в'іш'івок (с. Черевки Коростенського р-ну).

Серед морфологічних рис як репрезентантів мовного буття поліщуків у царині іменника виокремлюємо такі: наявність флексії -ê (континуант давнього Ъ) у формах місцевого та знахідного відмінків: ро'б'іли ў се'л'ê / ў се'л'ê були' та'к'ііе п'лотн'ік'і шо ро'б'ілі' от так [10, с. 25]; наявність флексії -е в іменниках середнього роду: та'ке ї ве'с'êл':е було // та'ка ї 'ж'ітка була [10, с. 102]; із поміж прикметникових – наявність повних нестягнених форм прикметників, займенників, дієприкметників, які регулярно відтворюються в мовленні поліщуків: 'тійе ста'р'ііе ўже бат'к'і / матер'к'і са'дов'ет нас за 'стôл [10, с. 89]; 'через боло'та іш'лі' 'дуже 'доўг'ііе мос'ті' / про ко'торійе 'мало хто знаў [10, с. 100]; 'ног'і були' по'пухи'ііе / і са'м'ііе по'пухи'ііе [10, с. 27]; хоча водночас середньополіський етномовний континуум вирізняє протилежна риса – наявність стягнених форм прикметників і займенників у називному відмінку однини чоловічого роду: чу'ж'ііе 'гус'і нас'ходи'ли'іс / 'тійе кач'к'і ту'ді' ку'пати'са ў теї ста'вок // та'ке ўже ба'гато ї позабу'валоса // йа ўже он' не з'найу / шо йа с'о'годн'і ро'б'іла / шо 'йêла // це та'ке ше ї з 'д'êцт'тва споме'нут' / а'л'е шо 'небуд' ше набе'гаіе на 'паміет [10, с. 103]; а си'нок 'конч'іў зал'езнодо'рожні' 'т'ехн'ікум // і по 'которі' час йа 'майу пійат' о'нукоў // ў'нучк'і не'ма й одно'йê / са'м'ііе х'лопці' // с'лава 'богу / хаї ж'і'вут здо'ров'ііе // і так нам 'зар'е // іе ўже ї хл'êб / іе ї до х'л'êба // ну здо'роўіа ўже не'ма 98; функціонування особових займенників третьої особи з прийменниками без приставного н: йак ііх не'маіе о'дин 'м'ес'ац / то мо'іе 'серце випа'даіе за 'йіми [10, с. 49]; но йа т'рошк'і з іім погу'л'ала / 'пошла за йо'го 'замуж [10, с. 96]. Виразними рисами в царині дієслова є передовсім функціонування інфінітива на -т: і ш'іт / і ба'л'іт / і 'заўтра ва'л'ікд'ен' (с. Черевки Коростенського р-ну) або в північних районах на -ть із виразним цеканням під впливом білоруської мови: і ш'іц'м' / і б'е'ліц'м' / і 'заўтра в'е'л'ікд'ен' (с. Листвин Коростенського р-ну). Отже, мовне буття поліщуків, репрезентоване в тексті, свідчить про збереження в сучасних середньополіських говірках архаїчних діалектних рис на різних мовних рівнях, передовсім на фонетичному та морфологічному. Про сталість архаїчних фонетичних і морфологічних діалектних особливостей свідчить дослідження зазначеного ареалу М. Никончуком, який у II пол. XX ст. на вказаних теренах фіксував ці самі риси у їхньому системному вияві [19].

Збереження їх у сучасних середньополіських говірках демонструє тяглисть фонетичної та морфологічної системи від найдавнішого періоду до сучасності.

Культурне буття жителів Середнього Полісся відзначаємо в записях зв'язного мовлення про господарювання поліщуків як вияв матеріальної культури та про традиції, звичаї, вірування як репрезентанти духовної культури.

У значній кількості зразків діалектних текстів уміщено унікальну інформацію про побут поліщуків, особливості ведення домашнього господарства, промисли тощо. Насамперед відзначимо тексти про випікання хліба (*рожчі"ни т' тре о / хаї перено'чує а 'утром му'к'і до'бав'ім' да заме'с'ім' хара'шо <...> а 'утром заме'с'ім' т'реба ру'коюу 'добре да ў 'д'эжску о / а по'тôм хаї 'тон'іц:а ў не'чê /а хл'êб у'же ў 'д'êз'ц'і пудни'маіец:а / пудни'маіец:а / йак на д'рожджах 'т'êсто пудни'маіец:а / ўже раз пуд'н'аўс' / у'же нач'і'наї пек'тиї // ко'лис' же не було ц'іх 'хормул не'чого / так на чере'н'ê по'садиш / пови'маіеш да по'мийеш во'ди'чкоюу по'верху і под 'ни́зом деї хл'êб // ну а 'йагже / рушни'ч'ком нак'рийеш / по'мийеш /рушни'ч'ком нак'ри'йеш 'бйêлен'к'і'м /шоб було там же з'найеш і пи'л'ука йа'ка чи' шо / а по'тôм у'же йак 'лêто / мо'йа о'нучка / то ўже с ка'пусти' 'ліст'ê рвем да на хл'êб ліст'к'і" кла'дем [10, с. 26]); приготування борщу (йак йа ва'ру боршч / да // йа ва'ру боршч йак / бурач'кôў облуп'л'у / у'к'іну бура'чк'і 'ц'ілийе там / 'знайеш 'пару бура'чкôў ч'і 'скôл'ко / смо'тра 'скôл'ко 'будеш ва'р'і'т // і у ме'не шчо'раз йак / ква'сол'а / 'трошк'і ква'сол'і і там йа'к'іх 'пару карто'пли'нок шче 'треба / і 'мйасо 'треба ту'ди' / а то'д'і ц'ê ўсе 'вари'ца / бура'чок / ка'ртопел'ка і 'мйасо // а то'д'і ўже йа в'ім'а'гайу т'і бура'чк'і / ўже вони' так йак 'звараца / то то'д'і йа йіх тру на 'терточку / а то'д'і кри'шу ка'пусту да 'к'ідайу / шоб во'на пок'і'п'êла / бо бура'чок ва'рениї / а то'д'і ўже бе'ру / там у'же ли'сточка / 'перч'іку ўси'пйеш / і ўже за'жаруїу теї боршч 'морквочкоюу і пом'і'дорчи'ком / йак йе / а йак не'ма / до 'соус 'ложечку / шоб 'трошк'і вôн був к'іслу'вати'ї / і ўже полу'чайец'а то'д'і 'добри'ї боршч / а шче ї сме'танка тре / йак йо'го 'йêсти' та забе'лі'т / до ўже то'д'і 'добри'ї боршч / і шоб буў шче ї гри'б да 'ўк'інуў / то ше ї 'луч':ії буў б'і // о'це 'стоко 'треба до то'го бо'ршчу (с. Бехи Коростенського р-ну) та страв із картоплі як основного продукту на Поліссі (по'шт'і 'кажди ден' ва'ру солон'ік'і / це 'просто налу'пл'у ка'ртопл'оў / да ў ча'вун / да посо'л'у / да на'л':у во'дойу / да ў п'êч // 'зварац:а / в'ік'і'дайу ў 'м'іску і йе'мо з моло'ком 'св'êж'ім ч'і 'к'ісли'м а'бо з йа'к'ім са'латом / а'бо із 'салом / а ко'ліс то шче ї із ро'сол'ом із 'бочк'і з ка'пустойу (с. Старі Велідники*

Овруцького р-ну); з *картопл'оу 'роб'імо д'еру'ни / 'дран'ік'і / карто'пл'ан'ік'і / на'тру на 'м'елку 'т'ертку облупл'ани'х картопл'оу / 'трохі одца'д'у / 'ўкіну 'ложок дв'е му'к'і / во'тру ци'бул'у / посо'л'у да і 'жару на о'л'ейі а'бо на ж'іру / на 'смал'ци* (с. Листвин Коростенського р-ну), про приготування їжі, які демонструють лексичне багатство в номінації страв: *'заре й'ек наго'товет на 'празни'к / то шо тво'йа ду'ша же'лайе / і 'разне м'яс'не / шо 'хочеш / і коу'бас / йа'к'іх 'хочеш / і голу'б'і / і на'л'іс'н'ік'і / і 'ўс'ак'іе са'лати* / а шо ўже ото'го ў'сакого со'лodkaго / то і ку'пованого / і до'маши'ного / аж сто'ли' г'нуц'а (с. Шоломки Коростенського р-ну); у нас не'чут тоўс'ти'йе бл'ін'ц'е на 'к'іслом моло'ц'е і на 'сод'і / 'содн'ік'і / і за'в'іван'ік'і 'тонк'іе // 'л'єп'імо ва'рен'ік'і / ва'л'ік'іе та'к'іе бала'мути / 'вар'імо кала'тушу з гр'і'бам'і / пудб'і'вайемо му'койу (с. Черевки Коростенського р-ну).

Крім текстів про приготування їжі, відзначаємо низку зразків зв'язного мовлення про вирощування різноманітних сільськогосподарських культур: *с'тала 'с'ейат' 'моркву / бура'ка / пет'рушку / 'ред'ку 'саме наї'перш / прода'вала / а 'там утор'гуйеш к'рєпко за ту 'ред'ку / а ро'боти / а ро'боти / одбаў'л'аї // 'хочеца наї'перш кар'топл'і нако'пат' / на 'тої 'самоџ / 'ред'ц'і / кар'топл'у по'садим / 'ред'ку за'с'єйем / [10, с. 47]; в'ірошчувала бура'к'і по сто 'десет' цент'нерџ з г'ек'тара / в'ірошчувала йа бура'кџ [10, с. 92]; 'с'єйал'і 'ж'іто / пше'н'іцу / йа'ч'мєн / о'вес / 'даже го'рох / а'л'е по'бџл'ш 'ж'іто / та'к'е в'ісоке / а шче ў 'д'єцтва'і 'помн'у було ба'гато 'гречк'і на 'пол'і / м'і йі'йє 'пот'ім тоўкл'і // 'заре ц'о'го мени 'с'єйемо / бо не'ма здо'роўйа обро'бл'ат / а'л'е го'род д'ерж'імо / 'сад'ім кар'топл'і / бура'к'і кор'мов'іе і сто'лов'іе со'б'є / на 'йурея 'с'єйу гурк'і / 'сад'ім ка'пусту / шоб з'і'мойу 'к'іслу 'йєс'т'і з 'бочк'і і ша'ткованку / ква'сол'у / 'ред'ку 'красну / а на 'з'іму 'чорну / 'моркву / хо'ча ц'єї год йа'кас' не'ўдала / кійа'х'і / га'рбузи* (с. Білка Коростенського р-ну), про збирання грибів і ягід як неодмінну складову побуту поліщуків: *'коло 'л'єсу 'в'ірос / з 'д'єцтва л'убл'у хо'д'ім по гр'і'б'і / йа 'прямо од:у'хайу там / у 'л'єс'і / ба'ром і 'нос'імо 'б'єли'йе гр'і'б'і / крас'н'у'к'і / соўйа'к'і / 'бабк'і / 'пол'с'к'іе / по'л'ак'і / пр'і'бо'лотух'і / с'іро'й'єжк'і / йе та'к'іе 'кр'єпк'іе с'іро'й'єжк'і 'пудл'інк'і / л'іс'ічк'і / вос'є'н'є з'єл'џнк'і / 'кози / ко'л'іс' було ба'гато р'і'жкџ / 'зар'є 'йакос' на'ма / а'л'є ко'з'л'ач'а хва'тайе* (с. Черевки Коростенського р-ну); у нас чо'рн'іци не 'кажут / 'кажут 'йагоди // і ўс'є пон'і'майут / шо це чо'рн'іци // шче ро'стут су'н'іци / л'єсо'в'іе су'н'ічки / о'ж'іни / стру'гв'іни / бру'шн'іци / жура'хв'іни / буйа'к'і // да 'само бџл'ш 'ход'імо по 'йагоди (с. Прибитки Коростенського

р-ну), про різноманітні промисли, зокрема виготовлення діжок (*ко'ли'с' же 'д'е'жк'і та'к'і'є були' / да те'пер же не'ма і 'д'е'жок // у'же вони' порос:'пали' с' [10, с. 24]*); про прядіння й ткацтво (*там бу'ла ў нас ну п'ража / на та'ке мато'віло / мо'тали' цу п'ражу / ну во'ни цу п'ражу зн'али / 'н'і'мці' і подпа'ли'ли' тим мато'вілом у пе'ч'і д'рова [10, с. 65]*); к'ілі'і'м'і ўже с'тали' ткат' / 'даже і йа 'в'іткала / о'д'і'на'цат' к'іл'і'моў <...> 'бачу ўс'е тчут / да'ваі і йа со'б'е' скуб'ти / і п'расти' са'ма і кра'сит' / ше ж так покра'сит' т'реба шо б бо'рон' бо / не об'л'езло / у'же до трид'цатка л'ет / ў'йе'си'т ос' / у доч'ки / коў'йор / це у'же 'три'д'цат' л'ет вон ў'йе'си'т і вон 'даже не зно'си'ўс' / [10, с. 50]); вишивання рушників (*'хату ўби'р'али' рушни'кам'і / рушни'к'і в'іш'і'вали' / йа'к'і'є ў ко'го були' / ў нас пове'денці'йа / і'кони' за'в'ешуват' / рушни'ком / 'карточк'і / рушни'к'і на с'тену 'в'ешали' [10, с. 50]*; *л'уб'лу в'іши'ват' / в'іши'вайу рушни'к'і / 'наволочк'і / прос'тин'і / от / 'можеш пої'ти' по'бачит' / он у тої 'хат'і / л'уб'лу в'іши'ват' / 'даже 'дочка мі'н'і при'несла / шоб йа йі' в'іши'ла / хоч мі'н'і ўже 'с'емдис'ат 'в'іс'ім 'рок'іў / а'ле йа шче л'уб'лу ц'у ро'боту [10, с. 78]*). Отже, у представлених вище текстах відображено побут поліщуків як репрезентант матеріальної культури.

Духовну культуру демонструють зразки зв'язного мовлення про вечорниці. З огляду на те, що більшість інформантів – жінки старшого віку, зафіксовано багато текстів про вечорниці як неодмінний атрибут життєдіяльності молоді в середині – II пол. XX ст., бо саме на них дівчата виконували певну жіночу роботу, знайомилися часто з майбутнім нареченим, відзначали різноманітні свята: *часом бу'вало / шо х'лопці' / д'іў'чата куку'рузу лу'зали / 'лушчили ква'сол'у / а ми оби'р'али / теж 'лушчили / а во'ни го'товили ве'чер'у / галуш'ки / а о'собен:'о пол'таўс'к'і ва'рили / ва'реники ва'рили [10, с. 116]*; *а йак 'дес' збе'ремса на 'вечор ко'ли / то п'йе'р'йа 'мати' 'дас'т' гла'ди'шечку 'дерти' / а н'е рушни'ка в'іш'і'вати' / а н'е йа'кус' ко'рунку 'плести' // ўсе ро'б'іли' вecho'рам'і [10, с. 80]*).

Водночас зафіксовано багато текстів про святкування Андрія, що, очевидно, зумовлено тим, що саме на в цей день дівчата ворожили на свою долю, бо атрибути свята могли передбачати майбутнє: *на 'андр'е'йа / кор'жа п'ек'л'і / х'лопці' попр'і'ходет і / га'р'елку нам пр'і'нос'ат ў бу'тилоц:'і // м'і шо не'буд' зне'семоса / те му'к'і пр'і'не'се / те шо не'буд' пр'і'не'се / та йа'кого кор'жа / те йа'кого гур'ка / і соб'і'рал'іс'а // до дн'а седи'мо / в'іп'і'вайемо ў 'хат'і сп'е'вайем / так 'в'ес'ело нам було [10, с. 92]*; *це га'дали ми та'ке / ну йак пампуш'ки пош'ли до кри'ниці' / 'ротом принес'ли во'ди / наб'рати ў рот <...> принес'ли 'тейі во'ди зам'і'сили 'тийі пам'пушки ў'вечер'і це було ро'билос'а / шоб*

них'то не 'бачиў <...> запа'лили пійч / да'ваї нек'ти ота'к'ї пам'пушечк'ї ма'лен'к'ї / вироб'л'али на 'дечко // спик'ли <...>/ на 'заслонц'ї ти пам'пушечки поназ'начували / йа'к'е де чи'я / ну дес' со'баку т'реба ўз'ат' / ко'ториї со'бака 'виз'ме упе'ред ту пам'пушку / з'начит' та ўпе'ред 'замуж п'їде [10, с. 108]; ти'пер забе'руца ў 'хату / да 'нишком ганд'рейа // ми / 'д'їўчин 'дес'ат' / зби'раймос' ганд'рейат' // і ж'демо х'лопцоў // ждем / ждем / ждем // от / зби'рали в од'ної 'ж'їнки у'л'ани ганд'рейа // ж'дали / ж'дали ми / ж'дали з слобод'жаноў // слобод'жани до нас не приїшли [10, с. 16].

Репрезентантами духовної культури є тексти про весільний обряд, який на Поліссі відзначається архаїкою. Респондентки теж досить часто розповідають про своє весілля, оскільки це один із найяскравіших спогадів у нелегкому житті поліщучок старшого покоління. Водночас жінки часто порівнюють той обряд, який був колись, із сучасним: але йак с'ваїбу робили / то то'ди не 'сил'но 'весело було / бо було ба'гато гра'з'ê / і музик'ї 'понад п'лотом ішли / а танце'ват' то так танце'вали / шо граз' аж на 'лоб'ї була / бо ба'гато було гра'з'ї // хто на'п'їўс'а / тої облуж'їўс'а // до 'церкви 'їêздили / в'ен'чалис'а / уп'росиш дв'ê 'паре ї ко'неї / бо 'дуже було бездо'рож':а до мокл'а'к'їў / і про'їхат' 'дуже 'т'ажко було / але за'те 'дуже 'гарно 'бат'ушка вен'чаў / о / 'пос'л'а с'ваїби на д'ругий ден' с'ваїби була ўже ў 'д'ад'ка х'ведора о / ну 'пос'л'е с'ваїби ка'н'ешно та'киї буў по'р'адок / шо робили бе'седи ну 'д'ад'ко там 'родн'ї / 'т'ôка 'рôдна / хреш'ченийе бат'ки / у'се було / п'янка / ну п'янка ка'н'ешно була 'легша / йак 'заре нас'тил'ки не п'яниї / йак то'д'ї / приго'тоўка була / 'тоже / б'іл'ш мени та'ка прос'т'їша / [10, с. 12–13]; пр'ї'їêхали до нас на ве'с'êл':е // л'у'деї ба'гато з йо'го ру'к'ї пр'ї'їêхало // моло'дого / 'музика 'грала / танцо'вали / ну і / в'їп'ї'вали // коро'ваї розда'ли // ну а по'тôм по'їêхали до йо'го / ї так 'само у йо'го / в'їп'ї'вали // 'наш'їе 'л'уде / 'в'їп'їли там за йо'го // на 'друг'ї ден' там у не'д'êл'у / су'боту там було // а ў не'дêл'у по'їêхали ту'да // ну і так само ў йо'го / там 'тоже гу'л'али / в'їп'ї'вали // 'музика 'грала / і / так ну мо коро'ваї розде'лили // ци'ганс'ка була ў йо'го 'свад'ба / ци'ганс'ка та'ка нази'вайеца // ну там ўже по'разному ўб'ї'ралис' / йак хто // там 'тїїе ба'б'ї і поў'мазуїуца / понама'л'оваїуца / не та'к'ї чер'вонїїе но'си // ос' та'к'її моло'диї буў со'б'ê / і моло'да ўже та'ка // ста'р'їх л'у'деї же'нили ўже 'разом // об'їчаї та'к'її ѝе // шутко'вали // пош'ли ў кол'хоз / бр'ї'гади // 'рêзали 'с'êчку / не з'найу / о'ц'у с'êчку 'рêзали // ху'доба там була // і м'ї йôї да'ли 'с'êчку // о'це ро'б'їли до н'оч'ї / по'тôм по 'чарц'ї 'в'їп'їли / с'н'е'вали / гу'л'али [10, с. 87]. Навіть незначна кількість представлених текстів,

які репрезентують духовну культуру поліщуків, свідчить про важливість її елементів у житті жителів Середнього Полісся, їхню ментальність та світогляд.

Отже, евристична цінність діалектних текстів як надійного джерела для діалектологічних студій з огляду на системне представлення в них говіркових рис на різних мовних рівнях уможливила появу низки досліджень, у яких відзначено важливість зразків говіркового зв'язного мовлення насамперед для дослідження лінгвальних особливостей ареалів українського діалектного континууму. Водночас зразки зв'язного говіркового мовлення уможивлюють їх використання в царині інших гуманітарних наук, зокрема й для вивчення ментальності говірконосіїв, їхньої матеріальної та духовної культури, мовного та культурного буття. Мовне буття поліщуків відображено насамперед у сприйманні й усвідомленні самого себе як представника окремої говірки, жителя певного населеного пункту, котрий на власне мовному рівні відрізняється від мешканців сусідніх сусідніх сіл, а також у збереженні на досліджуваній території низки діалектних фонетичних особливостей у царині вокалізму й консонантизму та виразних говіркових морфологічних рис, які підтверджують архаїку зазначеного ареалу. Матеріальна культура поліщуків репрезентована текстами про матеріальну культуру, передовсім про побут, промисли, господарювання, вирощування сільськогосподарських культур, збирання врожаю тощо. Натомість духовна культура жителів досліджуваного етномовного континууму відображена в текстах про обрядовість, насамперед про весільний обряд, у записах про вірування, традиції, звичаї, які засвідчують тяглість у часі й збереження до сучасності, хоча зазнають динаміки під впливом переважно екстралінгвальних чинників.

Перспективи наукових пошуків убачаємо в дослідженні світогляду говірконосіїв крізь призму діалектного тексту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Аркушин Г. Л. *Голоси з Підляшшя: Тексти*. Луцьк, 2007. 536 с.
2. Бігусяк М. В. *Тексти як джерело дослідження говірок Івано-Франківщини: історіографія та перспективи розвитку. Діалекти в синхронії та діахронії: текст як джерело лінгвістичних студій*. Київ, 2015. С. 17–29.

3. Глібчук Н. М. Ідіолект Парасковії Павлюк крізь призму діалектних текстів. *Діалекти в синхронії та діахронії. Текст як джерело лінгвістичних студій*. Київ, 2015. С. 60–74.
4. Глуховцева К. Д. Ментальність діалектоносія та особливості діалектного дискурсу. *Діалекти в синхронії та діахронії: текст як джерело лінгвістичних студій*. Київ, 2015. С. 75–82.
5. Гриценко П. Ю. Інформаційний простір діалектного тексту. *Діалекти в синхронії та діахронії: текст як джерело лінгвістичних студій*. Київ, 2015. С. 100–118.
6. Гриценко Павло. Просторінь народного слова Гуцульщини. *Голянич Марія. Мовний портрет села Тюдів*. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2019. С. 4–10.
7. Гриценко П. Ю. Тексти як джерело дослідження українських говірок Румунії. *Павлюк М., Робчук І. Українські говори Румунії. Діалектні тексти*. Едмонтон; Львів; Нью-Йорк; Торонто, 2003. С. I–XVI.
8. Гриценко П. Ю. Текст як простір вияву діалектних явищ. *Збірник лінгвістичних праць: до 60-річчя проф. О. А. Колесникова*. Ізмаїл, 2000. С. 9–15.
9. Гуйванюк Н. В., Руснак Н. О. Діалектний текст як лінгво-когнітивна одиниця. *Українська мова*. 2003. № 2 (7). С. 102–110.
10. Єдність у різноманітності. Поліщуки. Навчально-методичний посібник / Упорядн.: Мойсієнко В. М., Гримашевич Г. І. Житомир, 2018. 144 с.
11. Кобирилка Г. С. Діалектний текст як джерело дослідження наголошення особових займенників. *Діалекти в синхронії та діахронії: текст як джерело лінгвістичних студій*. Київ, 2015. С. 166–175.
12. Коваленко Н. Д. Формування діалектної текстотеки: проблеми інформаційної достатності. *Діалекти в синхронії та діахронії: текст як джерело лінгвістичних студій*. К., 2015. С. 190–199.
13. Колесников Андрій. Діалектний дискурс як об'єкт спостереження граматичної семантики. *Семантика мови і тексту: Матеріали XI Міжнародної конференції* (м. Івано-Франківськ, 26–28 вересня 2012 року). Івано-Франківськ, 2012. С. 240–244.
14. Колесников А. О. Діалектні тексти як джерело інформації про генезу і динаміку українських південнобессарабських говірок. *Діалекти в синхронії та діахронії: текст як джерело лінгвістичних студій*. Київ, 2015. С. 200–217.

15. Колеснік Л. Я. Категорія оцінки у просторі діалектного. *Діалекти в синхронії та діахронії: текст як джерело лінгвістичних студій*. Київ, 2015. С. 218–227.
16. Лесюк М. П. Діалектний текст як засіб презентації граматичних форм частин мови. *Діалекти в синхронії та діахронії: текст як джерело лінгвістичних студій*. Київ, 2015. С. 259–270.
17. Литвиненко Я. О. Текстовий супровід у роботі експлоратора за програмою. *Діалекти в синхронії та діахронії: текст як джерело лінгвістичних студій*. К., 2015. С. 271–287.
18. Мартинова Г. І. Діалектний текст як підґрунтя класифікації говірок. *Діалекти в синхронії та діахронії: текст як джерело лінгвістичних студій*. Київ, 2015. С. 288–299.
19. Никончук М. В. Правобережнополіські говірки в лінгвогеографічному висвітленні. Житомир, 2012. 316 с.
20. Поістогова М. В. Діалектний текст як джерело вивчення мотивів номінації. *Діалекти в синхронії та діахронії: текст як джерело лінгвістичних студій*. Київ, 2015. С. 312–317.
21. Романина Ірина. Текст як джерело дослідження діалектного мовлення галичан і поліщуків. Волинь-Житомирщина: історико-філологічний збірник з регіональних проблем. 2010. Вип. 2 (II). С. 229–234.
22. Рябець Л. В. Діалектний текст – важливе навчальне джерело в курсі «Українська діалектологія». *Діалекти в синхронії та діахронії: текст як джерело лінгвістичних студій*. Київ, 2015. С. 332–336.
23. Тищенко Т. М. Лінгвогеографічний підхід до репрезентації діалектного тексту. *Діалекти в синхронії та діахронії: текст як джерело лінгвістичних студій*. К., 2015. С. 377–383.
24. Щербина Т. В. Текстова репрезентація прийменникової системи південної зони середньонадніпряньського діалекту. *Діалекти в синхронії та діахронії: текст як джерело лінгвістичних студій*. Київ, 2015. С. 464–479.
25. Ястремська Т. О. Динаміка діалектних явищ у тексті. *Діалекти в синхронії та діахронії: текст як джерело лінгвістичних студій*. Київ, 2015. С. 480–492.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Arkushyn, H. L. (2007) *Holosy z Pidliashshia: Teksty* [Voices from Podlasie: Texts]. Lutsk. 536 s. [in Ukrainian].
2. Bihusiak, M. V. (2015) *Teksty yak dzherelo doslidzhennia hovirok Ivano-Frankivshchyny: istoriohrafiiia ta perspektyvy rozvytku* [Texts as a source of research on proverbs of Ivano-Frankivsk region: historiography and development prospects]. *Dialekty v synkhronii ta diakhronii: tekst yak dzherelo linhvistychnykh studii*. Kyiv. S. 17–29. [in Ukrainian].
3. Hlibchuk, N. M. (2015) *Idiolekt Paraskovii Pavliuk kriz pryzmu dialektnykh tekstiv* [Idiolect of Paraskovia Pavlyuk through the prism of dialect texts]. *Dialekty v synkhronii ta diakhronii: tekst yak dzherelo linhvistychnykh studii*. Kyiv. S. 60–74. [in Ukrainian].
4. Hlukhovtseva, K. D. (2015) *Mentalnist dialektonosiiia ta osoblyvosti dialektnoho dyskursu* [The mentality of a dialect speaker and peculiarities of dialect discourse]. *Dialekty v synkhronii ta diakhronii: tekst yak dzherelo linhvistychnykh studii*. Kyiv. S. 75–82. [in Ukrainian].
5. Hrytsenko, P. Yu. (2015) *Informatsiinyi prostir dialektnoho tekstu* [Information space of dialect text]. *Dialekty v synkhronii ta diakhronii: tekst yak dzherelo linhvistychnykh studii*. Kyiv. S. 100–118. [in Ukrainian].
6. Hrytsenko, Pavlo. (2019) *Prostorin narodnoho slova Hutsulshchyny* [The space of the folk word of the Hutsul region]. *Holianych Mariia. Movnyi portret sela Tiudiv*. Ivano-Frankivsk: Lileia-NV. S. 4–10. [in Ukrainian].
7. Hrytsenko, P. Yu. (2003) *Teksty yak dzherelo doslidzhennia ukrainskykh hovirok Rumunii* [Texts as a source for the study of Ukrainian dialects in Romania]. Pavliuk M., Robchuk I. *Ukrainski hovory Rumunii. Diialektni teksty*. Edmonton; Lviv; Niu-Iork; Toronto. S. I–KhVI. [in Ukrainian].
8. Hrytsenko, P. Yu. (2000) *Tekst yak prostir vyjavu dialektnykh* [The text as a space of manifestation of dialectal phenomena]. *Zbirnyk linhvistychnykh prats: do 60-richchia prof. O. A. Kolesnykova*. Izmail. S. 9–15. [in Ukrainian].
9. Huivaniuk, N. V., Rusnak N. O. (2003). *Dialektnyi tekst yak linhvo-kohnityvna odynytsia* [Dialect text as a linguistic-cognitive unit]. *Ukrainska mova*. № 2 (7). S. 102–110. [in Ukrainian].

10. Yednist u riznomanitnosti. Polishchuky. Navchalno-metodychnyi posibnyk [Unity in diversity. Polishchuks Educational and methodological manual] (2018) / Uporiadn.: Moisiienko V. M., Hrymashevych H. I. Zhytomyr. 144 s. [in Ukrainian].

11. Kobrynyka, H. S. (2015) Dialektnyi tekst yak dzherelo doslidzhennia naholoshennia osobovykh zaimennykiv [Dialect text as a source of research on accentuation of personal pronouns]. *Dialekty v synkhronii ta diakhronii: tekst yak dzherelo linhvistychnykh studii*. Kyiv. S. 166–175. [in Ukrainian].

12. Kovalenko, N. D. (2015) Formuvannia dialektnoi tekstoteky: problemy informatsiinoi dostatnosti [Forming a dialect text library: problems of information sufficiency]. *Dialekty v synkhronii ta diakhronii: tekst yak dzherelo linhvistychnykh studii*. Kyiv. S. 190–199. [in Ukrainian].

13. Kolesnykov, Andrii. (2012) Dialektnyi dyskurs yak ob'iekt sposterezhennia hramatychnoi semantyky [Dialect discourse as an object of observation of grammatical semantics]. *Semantyka movy i tekstu: Materialy KhI Mizhnarodnoi konferentsii (m. Ivano-Frankivsk, 26–28 veresnia 2012 roku)*. Ivano-Frankivsk. S. 240–244. [in Ukrainian].

14. Kolesnykov, A. O. (2015) Dialektni teksty yak dzherelo informatsii pro genezu i dynamiku ukrainskykh pivdenobessarabskykh hovirok [Dialect texts as a source of information about the genesis and dynamics of Ukrainian South Bessarabian dialects]. *Dialekty v synkhronii ta diakhronii: tekst yak dzherelo linhvistychnykh studii*. Kyiv. S. 200–217. [in Ukrainian].

15. Koliesnik, L. Ya. (2015) Kategoriia otsinky u prostori dialektnoho [Evaluation category in the space of dialect]. *Dialekty v synkhronii ta diakhronii: tekst yak dzherelo linhvistychnykh studii*. Kyiv. S. 218–227. [in Ukrainian].

16. Lesiuk, M. P. (2015) Dialektnyi tekst yak zasib prezentatsii hramatychnykh form chastyn movy [Dialect text as a means of presentation of grammatical forms of parts of speech]. *Dialekty v synkhronii ta diakhronii: tekst yak dzherelo linhvistychnykh studii*. Kyiv. S. 259–270. [in Ukrainian].

17. Lytvynenko, Ya. O. (2015). Tekstovyi suprovid u roboti eksploratora za prohramoiu [Text support in the work of the explorer by the program]. *Dialekty v synkhronii ta diakhronii: tekst yak dzherelo linhvistychnykh studii*. Kyiv. S. 271–287. [in Ukrainian].

18. Martynova, H. I. (2015) Dialektnyi tekst yak pidgruntia klasyfikatsii hovirok [Dialect text as a basis for the classification of speech]. *Dialekty v synkhronii ta diakhronii: tekst yak dzherelo linhvistychnykh studii*. Kyiv. S. 288–299. [in Ukrainian].
19. Nykonchuk, M. V. (2012) Pravoberezhnopoliski hovirky v linhvoehorafichnomu vysvitleni [Pravoberezhnopoly dialects in linguistic and geographical coverage]. Zhytomyr. 316 s. [in Ukrainian].
20. Poistohova, M. V. (2015) Dialektnyi tekst yak dzherelo vyvchennia motyviv nominatsii [Dialect text as a source of study of nomination motives]. *Dialekty v synkhronii ta diakhronii: tekst yak dzherelo linhvistychnykh studii*. Kyiv. S. 312–317. [in Ukrainian].
21. Romanyna, Iryna. (2010) Tekst yak dzherelo doslidzhennia dialektnoho movlennia halychan i polishchukiv [The text as a source of research on the dialectal speech of Galicians and Poleschuks]. *Volyn-Zhytomyrshchyna: istoryko-filolohichniy zbirnyk z rehionalnykh problem*. Vyp. 2 (II). S. 229–234. [in Ukrainian].
22. Riabets, L. V. (2015) Dialektnyi tekst – vazhlyve navchalne dzherelo v kursi «Ukrainska dialektolohiia» [Dialect text is an important educational source in the course "Ukrainian dialectology"]. *Dialekty v synkhronii ta diakhronii: tekst yak dzherelo linhvistychnykh studii*. Kyiv. S. 332–336. [in Ukrainian].
23. Tyshchenko, T. M. (2015) Linhvoehorafichniy pidkhid do reprezentatsii dialektnoho tekstu [A linguogeographical approach to the representation of a dialect text]. *Dialekty v synkhronii ta diakhronii: tekst yak dzherelo linhvistychnykh studii*. Kyiv. S. 377–383. [in Ukrainian].
24. Shcherbyna, T. V. (2015) Tekstova reprezentatsiia pryimennykovoii systemy pivdennoi zony serednonaddniprianskoho dialektu [Textual representation of the prepositional system of the southern zone of the Middle Transnistrian dialect]. *Dialekty v synkhronii ta diakhronii: tekst yak dzherelo linhvistychnykh studii*. Kyiv. S. 464–479. [in Ukrainian].
25. Yastremska, T. O. (2015) Dynamika dialektnykh yavlyshch u teksti [Dynamics of dialect phenomena in the text]. *Dialekty v synkhronii ta diakhronii: tekst yak dzherelo linhvistychnykh studii*. Kyiv. S. 480–492. [in Ukrainian].

